શ્રી મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક
પ્રવચન નં. ૫
અધિકાર ૭મો
સ્થળ:સુવર્ણપુરી તા.:૧૨.૦૮.૧૯૬૨ રવિવાર

મંગલાચરણ

ણમો લોએ સવ્વ અરિહંતાણં;
ણમો લોએ સવ્વ સિદ્ધાણં;
ણમો લોએ સવ્વ આયરિયાણં;
ણમો લોએ સવ્વ ઉવજ્ઝયાણં;
ણમો લોએ સવ્વ ત્રિકાળવર્તી સાહૂણં;
ૐકાર બિન્દુ સંયુક્તં નિત્યં ધ્યાયન્તિ યોગિનઃ।
કામદં મોક્ષદં ચૈવ ૐકારાય નમોનમઃ।।
મંગલં ભગવાન્ વીરો મંગલં ગૌતમો ગણી ।
મંગલં કુંદકુંદાર્યો જૈન ધર્મોસ્તુ મંગલમ્ ।।
નમઃ સમયસારાય સ્વાનુભૂત્યા ચકાસતે ।
ચિત્સ્વભાવાય ભાવાય સર્વ ભાવાન્તરચ્છિદે।।
ત્રિકાળ દિવ્યધ્વનિ દાતાર...

મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકકા સપ્તમા અધ્યાય ચલતે હૈ. ઉસમેં નિર્જરાકા અધિકાર ચલતે હૈ. નિર્જરા અર્થાત્ આત્મામેંસે અશુદ્ધતાકા નાશ હોના, શુદ્ધતાકી વૃદ્ધિ હોના અને કર્મકા ઝડના. તીનોંકો નિર્જરા નામ ધર્મકી શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ કહતે હૈ. કર્મકા ઝડના - વિપાક ઘટ જાતા હૈ, અશુદ્ધતાકા ગલના - વ્યય હો જાતા હૈ ઔર અપના શુદ્ધ સ્વભાવકા, નિધિ ભંડાર અપના આત્મા અંતર સ્વસંવેદન જ્ઞાનસે અપના જ્ઞાનકો વેદન નામ અનુભવ કરકે વિશેષપણે સ્વરૂપમેં સ્થિરતાકી લીનતાકા હોના આ ઉસકા નામ નિર્જરા ને ઉસકા નામ ધર્મ, ઉસકા નામ મોક્ષકા માર્ગ હૈ. ''**ત્યારે શિષ્યે પ્રશ્ન કિયા શાસ્ત્રમેં તો તપસા ચ નિર્જરા ઐસા કૈસે કહા ?....**'' ''**તત્ત્વાર્થસૂત્રને વિષે....**'' તત્ત્વાર્થસૂત્ર ઉમાસ્વામી કૃત ઉસમેં ''**તપસા ચ નિર્જરા, તપસા નિર્જરા ચ ઐસે ક્યૂં કહા ? ઉસકા સમાધાન....**'' ભાઈ ! ઈચ્છા નિરોધ તપઃ ''**શાસ્ત્ર વિષૈ ઈચ્છા**

નિરોધ તપઃ....'' બહુ ગોટા ચલતે હૈ વર્તમાનમેં. બાહ્ય ઉપવાસ, ઉણોદરી, બાહ્ય ત્યાગ, રસકા ત્યાગ, વનવાસ રહેના, એકાંતમેં રહેના આદિ અનેક પ્રકારકી ક્રિયાકાંડમેં નિર્જરા નામ ધર્મકી શુદ્ધિ ને વૃદ્ધિ માનતે હૈ વો મિથ્યાત્વ ભાવ હૈ, ઉસકો ધર્મ કૈસે હોતા હૈ ઉસકા ઉસકો પતા નહીં.

ઈચ્છા નિરોધ. ભગવાન આત્મામેં શુભ અને અશુભ ઈચ્છા હી નહીં. ઈચ્છા નિરોધ કહાને! તો આત્મામેં શુભ ને અશુભ ઈચ્છા હી નહીં. ઐસા આત્માકી દૃષ્ટિને અનુભવ કરનેસે ઔર ઉસમેં ઉગ્રપણે ''**પ્રતપન્તે વિજયંતે**'', અપના શુદ્ધ સ્વભાવકા વિજય હોના અને અશુદ્ધ પરિણામકા પરાજય હોના. સમજમેં આયા? ભગવાન આત્મા શુદ્ધ સચ્ચિદાનંદમૂર્તિ પરમાનંદ હૈ, ઉસકા સંવેદનમેંસે સમ્યગ્દર્શન પ્રતીત કરકે, ઉસમેં ઉગ્રપણે અપના શુદ્ધ સ્વભાવકા વિજય હોના, વિજયપતાકા ફલતે હૈ. સમજમેં આયા? પ્રભુ આત્માકી શુદ્ધતામેં વિજય હોતા હૈ, ઔર અશુદ્ધતાકા નાશ હોતા હૈ, આ ઉસકો ધર્મ અને નિર્જરા કહેનેમેં આતા હૈ. ''**ઈચ્છા નિરોધ તપઃ ઈચ્છાકા રોકના તાકા નામ તપ હૈ....**'' ભગવાન તો ઐસા કહા હૈ ભાઈ, તેરા અપવાસ અને ઉણોદરી ને બાર પ્રકારકા તપ જો હૈ, બારેય પ્રકારના તપકી ક્રિયા રાગ હૈ. ઓ અભ્યંતર હો છ પ્રકારકા, કે બાહ્ય છ પ્રકારકા હો, સબમેં વિકલ્પકા ઉઠના ભેદરૂપ રાગકા હોના હૈ વો ખરેખર અભ્યંતર તપ નહીં.

(શ્રોતા : તો ઉસે નિર્જરા ક્યોં કહા?) વો નિર્જરા નિમિત્તસે કહા. નિર્જરાકા કથન દો પ્રકારકા ચલતે હૈ, નિર્જરા દો પ્રકારસે નહીં. સમજમેં આયા? નિર્જરાકા કથન દો પ્રકારસે ચલતે હૈ. બાહ્ય તપ નિર્જરા વો નિમિત્ત દેખકર અંતરમેં ઈચ્છા પુણ્ય - પાપકી રોકકર શુદ્ધિકી આનંદકી અમૃતકા વેદન વિશેષ હો જાય, આ ઉસસે નિર્જરા હોતી હૈ ઔર બાહ્ય તપ સાથમેં નિમિત્ત તપ દેખકર, સહચર દેખકર, ઉપચારસે વ્યવહારતપ હૈ ઐસા આરોપ કરનેમેં આયા હૈ. સમજમેં આયા? ઓ વ્યવહાર તપ વો તપ હૈ હી નહીં. આહાહા! સમજમેં આયા? કહેતે હૈ કે વ્યવહાર સમ્યગ્દર્શન - અપના શુદ્ધ ચૈતન્ય, નિર્વિકલ્પ ઉસકી શ્રદ્ધા ને પરિણતિ ઉસકા નામ નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શન હૈ, ઉસકે સાથ દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધાકા રાગ ઔર પંચ મહાવ્રતકા ભી પરિણામકા વિકલ્પ વો ચારિત્ર વ્યવહાર, અને આ દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધાકા રાગ વ્યવહાર સમકિત.

સમકિત દો પ્રકારકા નહીં. સમકિત સહિત કથની નિરૂપણ, નિરૂપણ દો પ્રકારકા ચલતે હૈ. એક સ્વઆશ્રય, એક પરાશ્રય. સ્વઆશ્રય ચૈતનકી શ્રદ્ધા અનુભવમેં હોના, નિર્વિકલ્પ આત્માકા અનુભવ હોના. ઓહોહો! સમજમેં આયા? આ ઉસકો નિશ્ચય

નામ સચ્ચા સમ્યગ્દર્શન કહેતે હૈ. સાથમેં રાગ દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રકી શ્રદ્ધા, નવ તત્ત્વકી ભેદવાળી શ્રદ્ધા આ ઉસકો નિમિત્ત દેખકર, સાથમેં રહેનેવાલા દેખકર વ્યવહારસે નિમિત્તકો અનુકૂળ દેખકર, વ્યવહારસે... નિશ્ચયસે અનુકૂળ નહીં હૈ. સમજમેં આયા? ઓ તીવ્ર કુગુરુ-કુશાસ્ત્ર - કુદેવકી શ્રદ્ધા નિકલ ચૂકી હૈ ઔર નવતત્ત્વ વીતરાગ કહેતે હૈ ઐસા ભેદ પાડકર ઉસકા વિકલ્પકી શ્રદ્ધા હૈ ઐસા નિમિત્તકો નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શનમેં વ્યવહારસે અનુકૂળ માનકર ઉસકો આરોપ કહા કે વો સમ્યગ્દર્શન હૈ. (પર વો) સમ્યગ્દર્શન હૈ નહીં, હૈ નહીં ઉસકો સમ્યક્ કહેના ઉસકા નામ વ્યવહાર હૈ. ભારે વાત ભાઈ! સમજમેં આયા? જો ચીજ જૈસી હૈ ઐસી નિશ્ચય કહેતે હૈ. વ્યવહાર તૈસી બાત કરતે નહીં, વ્યવહાર અન્યથા કહેતે હૈ. એ દો નયકા કથન શાસ્ત્રમેં ચલે, અંદરમેં કહે કે આ શાસ્ત્રમેં લિખા હૈ ને! લિખા હૈ ભૈયા! કઈ નયકા કથન હૈ? ઉપચારકા હૈ? વ્યવહારકા હૈ? નિમિત્તકા હૈ કે યથાર્થકા હૈ? ઐસા યથાર્થ ભાન હુએ બિના, એકીલા રાગકી ક્રિયાકો સમ્યગ્દર્શન માન લેના મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. સમજમેં આયા?

ઐસા અપના આત્માકા સમ્યગ્જ્ઞાન-આત્મજ્ઞાન, શાસ્ત્રજ્ઞાન નહીં. આહાહા! અપના આત્મા શુદ્ધ અખંડાનંદકા અંદર સ્વજ્ઞેયકો વર્તમાનજ્ઞાનકી પર્યાયસે અભેદ હોકર... અભેદ હોકર, જો જ્ઞાન સ્વસંવેદનકા વિકાસ હુઆ ઉસકા નામ નિશ્ચય સમ્યગ્જ્ઞાન હૈ. સમજમેં આયા? ઔર ઉસકે સાથ શાસ્ત્રકા જ્ઞાન વિકલ્પાત્મક કહો, નિમિત્ત અનુકૂળ, કુશાસ્ત્રકા જ્ઞાન નહીં ઐસા શાસ્ત્ર, જૈન શાસ્ત્રકા જ્ઞાન વિકલ્પાત્મક ને નિમિત્તકો ગણકર સહચર દેખકર, સમ્યગ્જ્ઞાન વ્યવહારસે આરોપસે કહા હૈ. સમ્યગ્જ્ઞાન હૈ નહીં. સમજમેં આયા? ઐસે સમ્યગ્ચારિત્ર. આ દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર પીછે તપ આતા હૈ કે નહીં? ઐસે ચારિત્ર અપના સ્વરૂપમેં લીનતા, સ્વરૂપમેં રમણતા, સ્વભાવમેં ચરના. ચરના, રમના, અતીન્દ્રિય શાંતિકા રસકા ઉગ્રપણે વેદન, ઉસકા નામ ભગવાન નિશ્ચય નામ સચ્ચા ચારિત્ર કહેતે હૈ. ઐસા ચારિત્રકે સાથમેં રાગકી મંદતાકા, પચંમહાવ્રત ને બારવ્રતકા વિકલ્પ આદિ દેખકર, નિમિત્તકી વ્યવહારસે અનુકૂળતા દેખકર વો ચારિત્ર હૈ ઐસા આરોપ કરનેમેં આયા હૈ, વો ચારિત્ર હૈ નહીં. પંચમહાવ્રત ને બારવ્રત એ તો પહેલે આ ગયા, પીછે આ ચલતે હૈ ને આ તો નિર્જરાકી બાત ચલતી હૈ. સમજમેં આયા? ક્યાં ગયા નવરંગભાઈ? સમજાણું આ? ભારે વાત ભાઈ!

વ્યવહારસે નિશ્ચય હોય તો આરોપ કરનેકી ચીજ હૈ, વાસ્તવિક ચીજ નહીં, એ તો પહેલે આ ગયા. પંચમહાવ્રતકા પરિણામ ચારિત્ર નહીં. મુનિકો પંચમહાવ્રતકા પરિણામ નિશ્ચય આત્મજ્ઞાન ને દર્શન ને સ્થિરતાકે સાથમેં ચારિત્ર નહીં. અટ્ઠાવીસ મૂળગુણ

ચારિત્ર નહીં પણ નિમિત્તકી વ્યવહારસે અનુકૂળતા ઐસા ઓ ભૂમિકામેં રાગ આયા બિના રહેતે નહીં. ભૂમિકામેં ઐસી યોગ્યતા વ્યવહાર, ઇસસે નિશ્ચય નહીં હો જાતા હૈ. ઇતની અપેક્ષા ગણકર ઉસકો ચારિત્રકા આરોપ દેનેમેં આયા હૈ. સમજમેં આયા? તીવ્ર પુણ્ય પરિણામસે હટકર તીવ્ર પરિણામ પાપમેં આતે નહીં, અને ઇતના વ્યવહારકી અનુકૂળતા દેખકર પંચમહાવ્રતકો ચારિત્ર કહા, ચારિત્ર હૈ નહીં. નિરૂપણ દો પ્રકારકા હૈ, વસ્તુ દો પ્રકારકી નહીં. વસ્તુ દો પ્રકારકી નહીં, વસ્તુ એક પ્રકારકી હૈ.

એમ તપ હવે અહીંયા ચાલતો અધિકાર સમજમેં આયા? ''**ઇચ્છા નિરોધ તપઃ....**'' ભગવાન આત્મામેં, અતીન્દ્રિય આનંદકા, અમૃતકા સ્વાદમેં ઇચ્છા હી ઉત્પન્ન નહીં હોતી. લોકો કહેતે હૈ ભગવાને ક્યોં બાર વર્ષ તપ કિયા? ઐસે કહેતે હૈ ધન્નાલાલજી ક્યા? મહાવીર ભગવાને બાર વર્ષ તપ કિયા તબ ઉસકો કેવલજ્ઞાન હુઆ, નિર્જરા હુઇ તો કેવળજ્ઞાન હુઆ, અરે પ્રભુ! સુનતો સહી. એ ભગવાને ક્યા કિયા થા ને કૈસે ઉનકો લાભ હુઆ વો અંતરકી બાતું હૈ. બહારકા આહાર તો છ માસ, છમાસ ન મિલા, નહીં મિલનેકા થા. સપ્તમાસમેં આહાર તો નહીં મિલનેકા થા, વો મૈં છોડા ઐસા હૈ નહીં ઔર ઓ તરફકા વિકલ્પ હૈ કે મૈં છ મહિના આહાર નહીં કરુંગા, વો વિકલ્પભી પુણ્યભાવ હૈ, વો ભી નિર્જરા નહીં, તપ નહીં, શાંતિ નહીં, અમૃતકા સ્વાદ નહીં. સમજમેં આયા?

ભગવાન અમૃતકા નિધિ અતીન્દ્રિય અમૃતકા સ્વાદ, જિસકા સ્વાદકા આગળ ઇચ્છા હી છ મહિના સુધી આહારની ઉત્પન્ન ન હુઇ. સમજમેં આયા? ઇચ્છા નિરોધ કહા યે બરાબર હૈ પણ એ ઇચ્છા હુઇ થી ને અટકા દિયા (એમ નહીં) સમજમેં આયા? શાસ્ત્રતો શાસ્ત્રકી ભાષાસે કથન કરે. આ ઇચ્છા નિરોધ તપઃ કયા ઇચ્છા ઉત્પન્ન કી ઔર ઉસકે કાળમેં નિરોધ કિયા? વો વિકલ્પ પહેલે થા કે આહાર ન કરું. ભાન થા અપના શુદ્ધ શ્રદ્ધા, અનુભવ જ્ઞાતાદષ્ટા, અપના શુદ્ધ ઉપયોગ વધારનેકે કારણ વો નિમિત્તમેં ઐસી ઇચ્છા સહેજ આહાર છોડ દૂં. આહાર તો છૂટા હી પડા હૈ. આહાર કાંઇ આતા થા ને છોડ દિયા? ઐસી ઇચ્છા હૈ ઉસકો મૈં છોડ દૂં? ક્યા છોડે? ઇચ્છા આનંદકા સ્વાદમેં ઉત્પન્ન હુઇ નહીં, ખુદ ઇચ્છાહી ઉત્પન્ન નહીં હુઇ. સમજમેં આયા? આ ઇસકો ભગવાન નિર્જરા નામ ધર્મકી વૃદ્ધિ, શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ અને અશુદ્ધતાકા નાશ કહેનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા? આ તો ક્યાંના ક્યાં તપ લગાવે. પાંચ ઉપવાસ કિયા, તપ હૈ. કુછ તો લાભ હૈ કે નહીં? વ્યવહાર હૈ કે નહીં? નિશ્ચયકે બિના નિમિત્તકા આરોપ ભી કિસકો આતે હૈ? સમજમેં આયા?

ચાવલ હી નહીં તો બોરીકો ક્યા ચાવલકી બોરી યે કિસકો કહા ? ચાવલ હી નહીં.... ચાવલકી બોરી - બોરી કહેતે હૈ ને ! ગુણી, થેલા-થેલા પણ ચાવલ હી હૈ નહીં ને ખાલી, કોથળા - બારદાન, બારદાનકો ચોખાકા બારદાન કૈસે કહા ? એકલા ચોખા ચારમણ હૈ, ચોખા સમજેને ? ચાવલ. તો અઢી શેર બારદાન હૈ તો ઉસકે સાથમેં તોલા જાતા હૈ. ચારમણ અઢીશેર. વો પકનેમેં કામ આતા નહીં. અઢીશેર(કોથળા) તો ચાર મણ અઢીશેર કુંવરજી ભાઇ ! મજૂર બોલેને બધા અમારે નટુની... મજુરની દુકાન જોડે હતીને ? ઓલા મજૂર બોલે ચાર મણ ને અઢીશેર. મેં કહ્યું ચાર મણ અઢીશેર આ કોથળા સહિત બોલતા લાગે છે. હેં ? એમ બાહ્ય તપ. ઈચ્છા અશુભકી ટળી ઔર શુભ હુઇ અને શુભરહિત જિતની શાંતિ ને આનંદકા વેદન હૈ આ ઉસકે સાથ બાહ્યતપકા બારદાનકો સાથમેં ગણકર ઉસકો તપ વ્યવહારસે કહેનેમેં આયા હૈ.

એ આત્માકા આનંદકા ઈચ્છા નિરોધમેં જો આનંદ હોતા હૈ ઉસમેં વો ઈચ્છા કામ આતી નહીં. બાહ્યતપ કિંચિત્કર હૈ નહીં. બાહ્યતપ-અંતરતપમેં કિંચિત્કર કાર્ય કરતે નહીં. ઓહોહો ! સમજમેં આયા ? નિશ્ચય સમ્યગ્દર્શનમેં વ્યવહાર સમ્યગ્દર્શન અકિંચિત્કર હૈ. આહાહા ! ચંદુભાઇ ! પણ આ વ્યવહાર ને વ્યવહાર, વ્યવહાર - વ્યવહાર. અમે વ્યવહાર અને નિશ્ચય બેય માનીએ છીએ, એ લોકો એક નિશ્ચય માને છે, પ્રભુ ! સાંભળ ભાઇ ! વાત આકરી. બાપુ ! એ તને નિશ્ચય વ્યવહારના ઊંડા ઘર.... સમજાય છે કાંઇ ? એ આત્મા નિશ્ચય જ્યારે આત્માના સ્વઆશ્રયે અખંડ પરમાત્મ સ્વરૂપ મેરા ઉસકી અનુભવમેં પ્રતીત હો તબ સાથમેં રાગ આતા હૈ, વો અકિંચિત્કર સમ્યગ્દર્શનમેં હોકર ભી વ્યવહારકા આરોપ આતે હૈ. જો કિંચિત્કર હો તો ઉસકો વ્યવહાર કહેનેમેં આતા નહીં. સમજમેં આયા ?

ઐસે આત્માકા સમ્યગ્જ્ઞાન - આત્મજ્ઞાન - આત્મદ્રવ્યકા જ્ઞાન - આત્મભાન વો અંતરકા આત્માસે સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ વો તો યથાર્થ ચોખા હૈ, ચાવલ હૈ. સાથમેં શાસ્ત્રજ્ઞાનકો વિકલ્પકો વ્યવહારજ્ઞાન કહા, વો સમ્યગ્જ્ઞાન માટે અકિંચિત્કર હૈ. આહાહા ! નિશ્ચય સમ્યગ્જ્ઞાન માટે શાસ્ત્રજ્ઞાન અકિંચિત્કર હૈ. ચંદુભાઇ ! આહાહા ! અરે ભગવાન ! આ જીવ અકિંચિત્કર હૈ સમ્યગ્જ્ઞાનકા કાર્યને માટે, આ ઉસકો સમ્યગ્જ્ઞાન કહેના ઉસકા નામ આરોપ હૈ. વ્યવહાર હૈ. વ્યવહાર હૈ ઉસમેં કુછ માલ બાલ હૈ નહીં. અહીં તો વ્યવહારમેં સબ રખ દિયા, નિશ્ચયકો ઉડા ડાલા. સમજમેં આયા ? ઐસે ભગવાન આત્મા અપના શુદ્ધ ચૈતન્યકા અનુભવ ઉપરાંત સ્વરૂપકી સ્થિરતા, અવિકારતા, નિર્મળતા, શાંતિકી બઢવારી પર્યાયમેં હુઇ ઉસકા નામ ચારિત્ર. ઔર પંચમહાવ્રતકા પરિણામ અકિંચિત્કર ચારિત્ર માટે હૈ. આહાહા ! અકિંચિત્કર

ન હો તો ઉસકો વ્યવહાર હી નહીં કહેનેમેં આતા હૈ. વ્યવહાર કહો કે નિમિત્ત કહો. નહીંતર તો ઉસકા કર્તા હો જાય તો તો સ્વભાવકા કાર્ય ઉસને કિયા ઐસા એક ચીજકા દો કાર્ય કિયા. નિશ્ચય ભી કાર્ય કિયા ને વ્યવહાર ભી કાર્ય કિયા ઐસા હૈ નહીં. સમજમેં આયા? તો પંચમહાવ્રત ને અઠ્ઠાવીસ મૂળગુણ ભી અપના ચારિત્રમેં અકિંચિત્કર હૈ. આ ઉસકો નિમિત્તકી નીચે નહીં પડતા દેખકર ભૂમિકાકે યોગ્યવશાત્ ભાવ દેખકર, આરોપ કરકે ચારિત્ર ઐસા કહેનેમેં આયા હૈ. હવે ઐસા તપ.

આરાધના ચાર પ્રકારકી હોતી હૈ ને! દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર ને તપ. તો આ તપકા બોલ યહાં આયા હૈ તાકડે. સમજમેં આયા? તો કહેતે હૈ ''**ઇચ્છાકા રોકના તાકા નામ તપ હૈ....**'' ભગવાન આત્મા યે તો વિકલ્પકા ખદબદાટ હૈ, મૈં છોડ દિયા, મૈં અપવાસ કિયા ઔર આહાર છોડ દિયા. આહાર છોડ દિયાકા અભિમાન વો હી મિથ્યાત્વ હૈ. ક્યા વો આહાર તેરે પાસ આના થા કે તે શુભઇચ્છા હુઇ તો રુક ગયા આનેકો? ધન્નાલાલજી! ક્યા કવલ આના થા? થાળીમેં પડા હૈ રોટી, દાળ, ભાત, શાક - નહીં ખાના હૈ, મેરેકો આજ ઉપવાસ હૈ ચાલો, તો ક્યા યે મુખમેં આનેકી ચીજ થી ઔર તેરે ઇચ્છા હુઇ તો તેં છોડ દી? ભ્રમણા હૈ. સમજમેં આયા? વો ચીજ આનેકી થી નહીં મુખમેં ઉસકા પરાવર્તનકા નિયમમેં વો ચીજકા ત્યાંહી રહેના થા, અહીંયા સુધી આના નહીં થા, ઉસકી ઇચ્છા માન્યા કે મૈં છોડ દિયા.

પરદ્રવ્યકા સ્વામી હોકર મિથ્યાદૃષ્ટિ હોતા હૈ. સમજમેં આયા? ઔર જો ઇચ્છા હુઇ કે મૈં છોડા આ એ ઇચ્છામેં પણ મેરે કુછ લાભ હૈ, પુણ્યમેં કુછ લાભ હૈ ઐસે માનનેવાલા મિથ્યાદૃષ્ટિ અજ્ઞાની મૂંઢ હૈ, ઉસકો તો નિશ્ચયને વ્યવહારમેંસે એકેય હોતા નહીં. સમજમેં આયા? પણ જબ આત્મા ઇચ્છા ઉત્પન્ન ન હો, ઐસી નિરીચ્છક નિર ઇચ્છા વિનાની રમણતા, વિજય ચૈતન્યકા હુઆ, ડંકાકી ચોટ પર આત્માકા આદર હોકર અપના વિજય શુદ્ધિકી હુઇ. સમજમેં આયા? તબ અશુદ્ધતાકા નાશ હોતા હૈ, અશુદ્ધતાકી ઉત્પત્તિ હોતી નહીં અને કર્મકા ગલના હોતા હૈ ઉસકો નિર્જરા કહેતે હૈ પણ એ નિર્જરાકે સાથમેં આ શુભ વિકલ્પને બાહ્યતપ હૈ, ઉપવાસ, ઉણોદરી વગેરે... અરે! વિનય, વૈયાવચ્ચ... વિનય, વૈયાવચ્ચ યે સબ વિકલ્પ હૈ. ઓહોહો! અરિહંતકા વિનય કરું, ગુરુકા વિનય, શાસ્ત્રકા વિનય સબ વિકલ્પ હૈ. સમજમેં આયા? આ ઓ વિકલ્પકો વ્યવહાર તપ કહેનેમેં આયા હૈ, ઉપચારસે, હૈ યે અકિંચિત્કર હૈ.

નિશ્ચય અપની શુદ્ધિકા વિજયમેં યે બાહ્યતપકી ઇચ્છા અકિંચિત્કર હૈ. કંઇપણ આત્માકા કાર્ય કરનેમેં તાકાત નહીં. આ વિરુદ્ધ કાર્ય કરનેકી તાકાત હૈ. સમજમેં આયા?

ઔર ઉસકે આશ્રયતો બંધ હોતા હૈ. પુણ્યબંધકા કારણ વિરુદ્ધ કાર્ય કરતે હૈ, એટલે કહ્યું કે ''**શુભ-અશુભ ઈચ્છા મિટે ઉપયોગ શુદ્ધ હોય....**'' દેખો શુભ ને અશુભ દો હી ઈચ્છાકી ઉત્પત્તિ ન હો મિટેનો અર્થ ઈ. સમજમેં આયા? ''**શુભ ને અશુભ ઈચ્છા મિટે....**'' મિટે એટલે કે ઉત્પત્તિ ન હો, ઉત્પત્તિ ન હો ત્યારે આનંદકી શાંતિકી ઉત્પત્તિ હો એ ઉપયોગ શુદ્ધ હૈ ઉસકો શુદ્ધઉપયોગ કહેતે હૈ અને શુદ્ધ ઉપયોગ હી નિર્જરા, ઉસકો નિર્જરા કહેનેમેં આતા હૈ. વાસ્તવિક નિર્જરા વો હૈ અશુદ્ધતાકા નાશ ઉપચારસે, કર્મકા નાશ ભી ઉપચારસે નિર્જરા કહેનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા? ''**શુભ અને અશુભ ઈચ્છા મિટે, ઉપયોગ શુદ્ધ હોય તહાં નિર્જરા હો હૈ ત્યાં આત્માકી શાંતિકી બઢવારી હોય તાતૈં તપકરિ નિર્જરા કહી....**'' વો કારણસે વ્યવહારતપ કરીને નિર્જરા ઉપચારસે કહેનેમેં આયા હૈ.

''**યહાં કૌઉ કહૈ આહારાદિરૂપ અશુભકી તૌ ઈચ્છા દુરિ ભયે હી તપ હોય....**'' પ્રશ્ન કર્યો પ્રશ્ન. આહારાદિરૂપ અશુભકી ઈચ્છા, આહાર કરના તો અશુભ હૈ. સમજમેં આયા? અહીંયા તો સાધારણ બાત કિયા, સંસારકી અપેક્ષા હોં. મુનિકો આહાર કરનેકી ઈચ્છા યે અશુભ નહીં. પાછા ઐસા કોઈ કહ દે કે મુનિકે આહાર કરનેકી ઈચ્છા એ પાપ હૈ ઐસા નહીં. અહીં તો ગૃદ્ધિપણે જો કરતે હૈ સમજમેં આયા? ''**આહારાદિરૂપ અશુભકી તૌ ઈચ્છા દુરિ ભયે તપ હોય....**'' ઓલો શિષ્ય પ્રશ્ન કરે છે હોં! ''**પરંતુ ઉપવાસાદિ ને પ્રાયશ્ચિતાદિ શુભકાર્ય હૈ....**'' ઉપવાસ કરના, રસકા ત્યાગ કરના, કાર્યોત્સર્ગ કરના, પ્રાયશ્ચિત કરના, વિનય કરના, વૈયાવૃત્ય કરના ઐસા જો હૈ. ચલતી હૈ તો યે બારહ તપકી બાત, અભ્યંતરકી પીછે આયેગા, સમજે? પણ છતાં પ્રાયશ્ચિત એક સાથ લે લિયા હૈ. ચાલતી તો સાથમેં બાહ્યતપકી બાત ચલતી હૈ, પણ ઉસમેં અભ્યંતરતપ ભી પ્રાયશ્ચિતાદિ સાથમેં શિષ્યકે પ્રશ્નમેં આયા હૈ, આ ગયા હૈ. એ ઉપવાસ, ઉણોદરી (અલ્પ પેટમાં રખના), રસકા ત્યાગ, પ્રાયશ્ચિત, વિનય, વૈયાવૃત્ય આદિ શુભકાર્ય હૈ. ઈનકી ઈચ્છા તો રહે. શિષ્યકા આ પ્રશ્ન કિયા કે ઉસકી તો ઈચ્છા રહતી હૈ?

''**તાકા સમાધાન....**'' એ ''**જ્ઞાનીજનનિકૈં ઉપવાસાદિકકી ઈચ્છા નાહીં હૈ....**'' આહાહા! ધર્મી આત્મા સચ્ચિદાનંદ શુદ્ધ નિર્વિકલ્પ આત્માકા ભાસ-વેદન હુઆ, એને એ ઉપવાસકી ઈચ્છા નહીં. સમજમેં આયા? એક શુદ્ધ ઉપયોગકી ઈચ્છા હૈ. અંતરમેં ઠરું, અંતરમેં ઠરું, શુદ્ધમૈં પકડું, સ્વરૂપ જ્ઞાયકકા મૈં પકડ કરકે આનંદમેં ઝુલું ઐસા શુદ્ધ ઉપયોગકી સમ્યગ્દ્રષ્ટિકો ઈચ્છા હૈ. સમજમેં આયા? ઓહોહો! ભારે ગડબડ ભાઈ! જ્યાં આણે ઈચ્છા કરી ને આ ઈચ્છા રોકી એટલી અશુભ ઈચ્છા રોકી એટલો તો શુભ ખરો કે

નહીં? ધૂળમાંય તપ નહીં. સુનને! મિથ્યાદૃષ્ટિ હૈ. અશુભ ઇચ્છા રોકીને શુભ હુઇ ઉસમેં તપ માનતે હૈ - નિર્જરા તત્ત્વકી અયથાર્થતા હૈ. તત્ત્વાર્થ શ્રદ્ધાનમેં નિર્જરા તત્ત્વકા ક્યા સ્વરૂપ હૈ ઉસકી ઉસકો ખબર નહીં.

''**જ્ઞાનીકો એક શુદ્ધ ઉપયોગકી ઇચ્છા હૈ....**'' હવે આવ્યું. ચંદુભાઇ! હવે આવ્યું. ''**ઉપવાસાદિ કિયે શુદ્ધોપયોગ બધે હૈ. તાતૈં ઉપવાસાદિ કરે હૈ....**'' ક્યા કહેતે હૈ? ઉપવાસાદિક - જો શુદ્ધોપયોગ બઢે તો અનંતબેર ઉપવાસાદિ કિયા. છ - છ મહિનાના ઉપવાસ અભવી અને ભવી અનંતબેર કિયા હૈ પણ કહેતે હૈ કે જ્ઞાનીમેં ભાવના ક્યા હૈ? કે મૈં આજ આહાર કરનેકી ઇચ્છા નહીં ઔર હેતુ ક્યા હૈ કે નિવૃત્તિમેં મેરા શુદ્ધ ઉપયોગ અંતરમેં રમે સમજમેં આયા? ઓ નિમિત્તકા લક્ષસે તો હટકર મૈં મેરા પ્રવૃત્તિમેં જરી આહારકી ઇચ્છા આવે એ પ્રવૃત્તિ રૂક જાય તો મેરા ચૈતન્ય ઉપર એકાગ્ર હોનેકા મેરે અવસર મિલે. પણ એકાગ્ર હો તબ ઓ બહારકા ત્યાગકો નિમિત્ત કહેનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા? તો કહેતે હૈ ''**ઉપવાસાદિક કિયે શુદ્ધોપયોગ વધે....**'' આમાં ઊંધા અર્થ કરે. ચંદુભાઇ! આ તો બે-ત્રણ વાર આવી ગઇ છે વાત (શ્રોતા : ...) પણ જેને શુદ્ધ ઉપયોગ વધે એને ઉપવાસાદિને નિમિત્ત કહેવામાં આતે હૈ. ઐસા ઉપવાસ તો અનંતબૈર કિયા 'મુનિવ્રતધાર અનંતબૈર ગ્રીવક ઉપજાયો પણ આતમજ્ઞાન બિન લેશ સુખ ન પાયો.'

વસ્તુકી અંતર અનુભવદૃષ્ટિ અખંડાનંદ પરમાત્મા પ્રતીતમેં અનુભવમેં ન આવે ઔર એકીલા ઉપવાસાદિ ક્રિયાસે શુદ્ધઉપયોગ બઢે ઐસા તીનકાલમેં હોતા નહીં. સમજમેં આયા? ઓ વ્યવહારકા કથન આયા, નિમિત્તકા કથન આહાહા! પહેલે કહા થા કે નિમિત્ત ને વ્યવહાર અકિંચિત્કર હૈ. ચંદુભાઇ! આંહી... આંહી કિંચિત્કર કહા ભાઇ! અરે ભગવાન! ઓ તો ધર્માત્માકો મૈં... આજ આઠમ હૈ, ચૌદશ હૈ, આજ મેરે આહારકી ઇચ્છા નહીં, ઐસા હોકર ઉસકી ભાવના ક્યા હૈ? સ્વરૂપમેં લીન નિવૃત્તિસે મેરા આત્માકો પકડકર મૈં આત્માકા આનંદમેં ઝૂમું, આનંદમેં અંદર ડોલું ઐસા શુદ્ધઉપયોગકી જ્ઞાનીકી ભાવના હૈ. યે અપવાસકી ભાવના નહીં. સમજમેં આયા? કે ઇચ્છાકી ભાવનાને ઐસા ત્યાગ કરું ને ઐસી ભાવના નહીં. આહાહા! લક્ષ્મીચંદજી! ઐસી બાત હૈ.

દસ લક્ષણી પર્વ કરતે હૈ. ઓહોહો! કેવા તપ કરે છે ને કંઇ આ. આ રત્નત્રય, ષોડશકારણભાવના, રત્નત્રય ઓ ચલેગા. અપવાસ, અપવાસ નિર્જરા... નિર્જરાના ખોખા, નિર્જરાના ખોખા એટલે નિર્જરા ફિર્જરા હૈ નહીં, બારદાન હૈ. ચૈતન્યદળ નિર્વિકલ્પ ચૈતન્યઆત્મા વર્તમાનમેં અંતરભાસ હુએ બિના વર્તમાનમેં શુદ્ધ ઉપયોગ કહાંસે આતે હૈ?

સમજમેં આયા? વર્તમાન પર્યાયમેં ત્રિકાળદ્રવ્ય શુદ્ધ આનંદકંદ હૈ ઐસા ભાસ હુએ બિના ઉસમેં લીન હોના હૈ ઐસી લીનતા કહાંસે આયેગી? પહેલી તો ખબર નહીં કે ચીજ ક્યા હૈ અને કિસ તરફસે મેરે ઢલના વળના હૈ? એકીલા બાહ્યતપ કરકે ઐસા માને કે અમારા શુદ્ધઉપયોગ વધારવા માટે, શુદ્ધ ઉપયોગ વધવા માટે હૈ. સમજમેં આયા? ઐસા હૈ નહીં. ''**તાતૈં ઉપવાસાદિક કરે હૈ વળી ઉપવાસાદિકસે શરીરકી....**'' દેખો. ઉપવાસ, રસત્યાગ, કાયોત્સર્ગ આદિ ''**શરીરકી અને પરિણામનિકી શિથિલતાકરિ....**'' એમ જાણે કે આ તો હવે શરીર જીર્ણ થાય છે, સહનશીલતામેં ભી કમી હો જાતી હૈ. સમજે? ઐસા ''**પરિણામનિકી શરીરની શિથિલતાકરિ શુદ્ધોપયોગ શિથિલ હોતા જાનૈ....**'' આમ કહેતે હૈ.

શુદ્ધોપયોગમેં બરાબર જમાવટ નહીં હોતી હૈ ઐસા નિમિત્ત શરીર મંદ હો ગયા ઔર પરિણામમેં ભી ઇતની ઉગ્રતા રહી નહીં તો આહાર કર લેતે હૈ. ક્યા કિયા(કહા)? સમજમેં આયા? ''**એ શિથિલ હોતા જાને તહાં આહારાદિ ગ્રહે હૈં. આહારાદિ ગ્રહે....**'' એટલે પ્રતિજ્ઞા કિયા થા ને બીચમેં ગ્રહે વો બાત યહાં નહીં હૈ સમજમેં આયા? ઓ બાત નહીં પણ પીછે જાણે કે હવે શરીર આમ કતૃત્વ પરિણામમાં નથી, એ એકાસન અપવાસ કરે, ફિર ઉપવાસ ન કરે અને શુદ્ધની અંતરમેં જેમ એકાગ્રતા હોનેકા પ્રયત્ન કરે ઐસા પ્રયત્ન ચલે. ''**જો ઉપવાસાદિક તૈં સિદ્ધિ હોય....**'' ઉપવાસ, ઉણોદરી, રસકા ત્યાગ ઉસસે જો આત્માકા નિર્જરા અને શુદ્ધિ હોય ''**તૌં અજિતનાથાદિ ત્રેઇસ તીર્થંકર....**'' ઋષભદેવ ભગવાનને તો વળી છ મહિનાકા તો ઉપવાસ થા અને દૂસરા છ મહિનાકા આહાર મિલા નહીં તો બાર મહિના હો ગયા પણ અજિતનાથ ભગવાન અને દૂસરા તીર્થંકર ભગવાન પીછેથી પચાસલાખ કરોડ સાગરોપમમેં ઉત્પન્ન હુઆ. સમજમેં આયા? દો અપવાસ કિયા, તો તીર્થંકરકી શક્તિ નહોતી? તીર્થંકરતો મહાન સમર્થ હૈ. સમજમેં આયા?

કહેતે હૈ અને આદિપુરાણમાં તો ઐસે આતે હૈ બાત, કે ભગવાનને આહાર ક્યોં લિયા? છ મહિના પણ પછી અપવાસ બાર મહિના હુઆ આહાર ક્યોં લેને જાતે થે? કે સંતોકો ખ્યાલ આવે કે તીર્થંકરોકો ભી જ્યારે ઇતના નભાવ નહીં હોતા, તો વો ભી આહાર લેતે હૈ ઐસા અનુકરણ કરાનેકો કિયા ઐસા અદિપુરાણમેં પાઠ હૈ. સમજમેં આયા? નહિતર તો શક્તિવાન હૈ મહા તીનજ્ઞાન, ચારજ્ઞાન મુનિ હુઆને! ચારજ્ઞાન તો ક્યા જ્ઞાનમેં ઉપયોગ મૂકતા હોગા? કે કલ આહાર ક્યા મિલેગા? કયો બાજરો કયા ખેતરમાં વાવેલો અને ક્યાંથી રોટી આવશે એમ ઉપયોગ મૂકે? સમજમેં આયા? ચારજ્ઞાન થા, છ મહિના સુધી ગયે ને આયે ભોજન માટે, કોઇ તો ઐસા કહેગા કેવા સાધુ કહેવાય આ? વળી તીર્થંકર આજ તો

ગયે... પાછા આવ્યા તો કલભી ગયે - પાછા આવ્યા તો ઉપયોગ તો મૂકના થા મન:પર્યયમેં ? અવધિજ્ઞાન હૈ, ઉપયોગ તો મૂકના થા કે કહાંસે આહાર મિલેગા ? કિસ ક્ષેત્રસે મિલેગા ? કૈસા આહાર મિલેગા ? મિલેગા કે નહીં ? અરે ભગવાન ! એ તે કાંઇ નવરા હૈ ઐસા ઉપયોગ કરનેકો. આહાહા !

અવધિજ્ઞાન ને મન:પર્યય જ્ઞાન પ્રગટેલ હૈ તો ભી ક્યા ? ઉપયોગ મૂકવામાં ઉસમેં લાભ ક્યા હૈ ? આહાહા ! બાબુભાઇ ! લોકોત્તર ક્રિયા અને લૌકિક ક્રિયાકા બડા ઉગમણા આથમણા આંતરા હૈ. લોકો તો ઐસા માન લે લ્યો, આ ચાર જ્ઞાનના ધણી ઇ તો જૈન એને એના ભગવાનને તો એવા કહે, મોટા મોટા થઇને વખાણે, પણ ગયા કેમ ? એક દિન ન મિલા, બે દિ ન મિલા, માસ ન મિલા, દો માસ મિલા નહીં, ચાર - છ માસ, પાંચ માસ પછી વિચાર કરના થા કે નહીં ? એ લબ્ધરૂપ જો જ્ઞાન હુઆ ઓ મોક્ષકા કારણ નહીં હૈ. અવધિ ને મન:પર્યય. સમજમેં આયા ? ક્યા કહેતે હૈ ? અવધિજ્ઞાન ને મન:પર્યય જ્ઞાન પ્રગટ હુઆ ઓ મોક્ષકા કારણ નહીં, મોક્ષકા કારણ પણ એક મતિ ને શ્રુતજ્ઞાન હી હૈ અને ઓ મતિ અને શ્રુતજ્ઞાન અપના સ્વભાવમેં લપેટ હોતા હૈ ઉસકો મોક્ષકા કારણ કહેનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? બીચમેં ઐસા ઉપયોગ ઉઘાડ હુઆ, ઉપયોગ કરનેકી દરકાર નહીં કે આ મેરા કામ કરના હૈ કે મેરેકો ઉપયોગ દેખના હૈ ? અવધિ, મન:પર્યયકા ઉપયોગ કરના મેરા કામ ઉસમેં ક્યા આયા, મેરા કામ ક્યા આયા ? ધન્નાલાલજી ! આહાહા ! તબ દૂસરાકો બતાદે કે તમારે ઐસા હોગા ને તૈસા હોગા. અરે ! ક્યા કામ હૈ ઉસમેં ?

મેરા ચિદાનંદ ભગવાન મેરા વર્તમાન મતિ-શ્રુતજ્ઞાન જે સાધક મોક્ષકા કારણ હૈ. કેવળજ્ઞાનતો કારણ હૈ નહીં વો તો ફળ હૈ. અવધિજ્ઞાન, મન:પર્યય જ્ઞાનતો એ વચમેં ઋદ્ધિ... ઋદ્ધિ વૈભવ હૈ, વો ચીજ નહીં. મતિ-શ્રુત અંતરમેં વેદન અંતરમેં ઉગ્રપણે કરના શુદ્ધિ હોકર નિર્જરા હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? તો ઓ ઉપયોગ તો સદા કામ કરતે થે ભગવાન ઋષભદેવકો અને અવધિ, મન:પર્યયજ્ઞાનના વિકાસકા ઉપયોગ દેતે નહીં. (શ્રોતા : ...) સમજમેં આયા ? ભગવાનતો આમ જાતે થે આહાર લેનેકો. આહાહા ! અરે ! મેરેકો કામ મેરી શુદ્ધિકા હૈ. મેરે ચૈતન્યમેં વાસ્તવિકપણે એકાકાર હોના, ઓ મેરા કાર્ય 'नियमेण य जं कज्जइ' સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર નિર્વિકારી વો નિશ્ચયસે કરને લાયક કાર્ય તો મેરા વો હૈ. ઓ અવધિજ્ઞાન, મન:પર્યયજ્ઞાન ઓ ઉપયોગકા કાર્ય તો મેરા હૈ નહીં. ચંદુભાઇ !

અરે ભગવાન ! તો આ જડકી ક્રિયા કાર્ય મેરા હૈ. મૈં ચલતા હૂં, મૈં બોલતા હૂં પ્રભુ ! એ તેરી ચીજમેં નહીં ઐસી બાત હૈ. સમજમેં આયા ? અરે ! રાગ આયા શુભ એ મેરા

કાર્ય હૈ અને કરને લાયક હૈ, સમ્યગ્દષ્ટિકી શ્રદ્ધાકા અનુભવમેં યે બાત નહીં. સમજમેં આયા ? મુળજીભાઇ ! ઓહોહો ! જુઓ આ વાસ્તુ છે ને આ પ્રભુભાઇ ! આ આત્માનું વાસ્તુ ચાલે છે, હા. અંદર બેઠા'તાને બેય ? બહુ આકરું એ વ્રત થઇ ગયા એને આ બે જણાને શેના વ્રત ચાલે છે આ ? સમજમેં આયા ? એ વાસ્તુ નામ ચૈતન્યવસ્તુ. એમાં વાસ્તવિકપણે શક્તિઓ વસેલી રહે આ ઐસા વસ્તુમેં અંદર ઘૂસ જાના. ઇચ્છાકો રોકકર ઘૂસ જાના. આ ઉસમેં વાસ્તુ અનાદિકાળસે નહીં કિયા, એ કિયા. સમજમેં આયા ? અનંત-અનંતકાળ હુઆ પણ ઓ વસ્તુ હૈ હોં ! ગોમ્મટસારમેં પાઠ હૈ. ગોમ્મટસારમેં નેમીચંદ સિદ્ધાંત ચક્રવર્તી, વસ્તુ કિસકો કહેતે હૈ ? કે જિસમેં શક્તિઓ, ગુણો, પર્યાયો વસે ઉસકો વસ્તુ કહેતે હૈ. ગોમ્મટસાર ! નેમીચંદ સિદ્ધાંત ચક્રવર્તી... જિસમેં ગુણ ને પર્યાય વસે, ઉસકો વસ્તુ - વસ્તુ, વાસ્તુ કહેતે હૈ.

ઐસે ભગવાન આત્મા ! ઇચ્છા નિરોધ, આંહી તપકી બાત ચલતી હૈ ને ! ઇચ્છા નિરોધ હોકર ઇચ્છાકી ઉત્પત્તિ નહીં ઓ બાહ્યકા તપ નિમિત્ત દેખકર ઉસકો તપ કહા, પણ ખરેખર વો તપ હૈ નહીં. ઉસસે હટકર અંતરમેં લીન હોતા હૈ - એકાકાર, ઉસમેં બાહ્યતપ બિલકુલ અકિંચિત્કર હૈ. અકિંચિત્કર હૈ તબ ઉસકો વ્યવહાર કહેનેમેં આતા હૈ. નહીંતર તો નિશ્ચયકા સથવારા ઉસકો કહેતે થે, નિશ્ચયકો સાથ આપ્યા. વો નિશ્ચયકો સાથ આપનારા નિશ્ચય હો જાતા હૈ. સમજમેં આયા ? વો કહેતે હૈ આમાં તો બહોત ગડબડ હૈ એક જણો કહેતે થે ભાઇ ! ઓલા વ્યાખ્યાન આવે ને કે અરે ! ભૈયા ઉણોદરી તપ દેખો, અમારે તો ઠેકઠેકાણે ધર્મ હૈ. બાર પ્રકારના તપમાં એક કોળીયો ઓછો ખાવ. સાત રોટી ખાતા હો ને છ ખાવ, ઉણોદરી તપ. તપ એ નિર્જરા, નિર્જરા એ ધર્મ અને ધર્મ એ મોક્ષની નજીક લાતે હૈ. (શ્રોતા : ધર્મ સમજવો પડશે) સમજમેં આયા ?

ક્યાં ગયા કેવલચંદભાઇ ! ત્યાં બેઠા છે એના ચિરંજીવે પ્રશ્ન કર્યો હતો મહારાજ ! ત્યારે આ રોટી છ ખાય તેમાંથી એક રોટલી ઓછી ખાય તો ઉણોદરી તપ થયો, ઉણોદરી તપ ધર્મ થયો. હવે એ ધર્મ વધારે કે અંતરના પરિણામ સુધરે એ ધર્મ ? એવી શૈલી પ્રરૂપે ! લો દેખો, ઉણોદરી તપ કહા હૈ કે નહીં ? બત્રીસ કવળકા આહાર હૈ, એક કવળ ઓછા લે તો ઉસકો ઉણોદરી તપ કહેતે હૈ કે નહીં ? તપસા નિર્જરા અરે ભગવાન ! એ તપસા નિર્જરા નહીં. તારા કોળીયા શું ? છ મહિના આહાર છોડી દે ને ! અહીં છ મહિના આહારની ઇચ્છા વિના નભે તો ભી તપ નહીં. આ ઉસસે હટકર શુદ્ધ ઉપયોગમેં રમે આ તબ વો ઉસકો વ્યવહાર તપ કહેનેમેં આતા હૈ. નિશ્ચય-વ્યવહારના ઝઘડા ભારે ભાઇ ! બે નયે જગત ભરમાયો હૈ. બનારસીદાસ કહેતે હૈ આપણે આતે હૈ ને વો સમયસાર નાટકમેં ! બે નયે જગત

ભરમાયો હૈ. નય પણ એક હી સત્યાર્થ કહેનેવાલી હૈ, વ્યવહારતો અભૂતાર્થ अभूतं अर्थं प्रद्योतयति વ્યવહાર અસત્યાર્થ અસત્ય બાતકો પ્રગટ કરતી હૈ.

ભગવાન આત્મા અપના શુદ્ધ ઉપયોગમેં રમે તબ ચારિત્ર તે તપ હૈ. વ્યવહાર કહેતે હૈ કે યે સબ ક્રિયાને અનશન, ઉણોદરી ઉસકો ભી તપ હમ કહેતે હૈ. કહો, સમજમેં આયા ? ઉણોદરી, વૃત્તિસંક્ષેપ, રસપરિત્યાગ. દેખો ભૈયા કાયકલેશ... પ્રાયશ્ચિત લિયા એ સબ વિકલ્પ હૈ. પ્રભુ તને ખબર નહીં. ઉસકો વ્યવહાર તપ કા આરોપ તો નિશ્ચયમેં લીન હો તો કહેનેમેં આતા, નહીં તો વ્યવહાર - વ્યવહાર નિરર્થક બંધકા કારણ હૈ, એ વ્યવહાર. (શ્રોતા : ધ્યાનધ્યાન...) એ વિકલ્પ હૈ ને અંદર ? આ વ્યવહાર સબ એટલે આ અંદર આમ ધ્યાન કરો, ધ્યાન કરો. ક્યા ધ્યાન ? વો તો વિકલ્પ હૈ, રાગ હૈ. (શ્રોતા : અંતરંગ પરિણામ ક્યા ?) અંતરંગ તપ તો... વો બાહ્ય દેખનેમેં આતા હૈ ને ! આગળ કહેંગે વો બાહ્યતપ લોકો દેખતે હૈ માટે બાહ્યતપ કહા, ઓ ભી આયેગા આગળ અને અભ્યંતર તપ તો લોકો નહીં દેખે એ અપેક્ષાએ, નહીંતર હૈ તો એ બાહ્ય, વો આગળ આયેગા પીછેકે પાનેમેં આતા હૈ દેખો, હૈ જુઓ, આતા હૈ. ''**જાણી ઈસસે નિર્જરા માની સંતુષ્ટ મત હો. અંતરંગ તપ વિષે પ્રાયશ્ચિત, વિનય, વૈયાવૃત્ય, સ્વાધ્યાય, ત્યાગ, ધ્યાનરૂપ ક્રિયાયેં....**'' એમાં બાહ્ય પ્રવર્તતો ''**બાહ્ય તપવત્ જાનના જૈસે અનશન આદિ બાહ્ય ક્રિયા હૈ વૈસે હી યે બાહ્યક્રિયા હૈ. યે તો પ્રાયશ્ચિતાદિ બાહ્ય સાધન અંતરંગ તપ નાહીં....**'' પીછે એક પાના પીછે હૈ. સમજમેં આયા ?

મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં તો બહોત કુછ રહસ્યકા ઉદ્‌ઘાટન કિયા હૈ. સમજમેં આયા ? આ મકાનકા ઉદ્‌ઘાટન કરતે હૈ કે નહીં અંદર પ્રવેશ માટે ? હા, આપેલું છે ને પહેલું કે સામાન્યકા વિશેષકા રહસ્ય મૈં પ્રકાશ કરતા હૂં. મૈં મેરી ઘરકી કલ્પનાકા નહીં, હૈ તો અપની ચીજમેંસે, કલ્પનાસે નહીં. ઓ સામાન્યપણે બાત કહા હો તો ઉસકો વિશેષ ખોલકર કળી - કળીકા, એક એક કળીકા પાંદડા ખોલકર બતા દિયા. જુઓ આ કમળ હૈ, આ કમળ હૈ. લ્યો, કમળમેં ઈતની-ઈતની કળી હૈ, ઓ કળીમેં ઈતના ઈતના પાન હૈ, બહુત સૂક્ષ્મપણે હો તો ખોલકર દિખાઉંગા. સમજમેં આયા ? હવે એનેય એ અપ્રમાણિત ઠરાવે કેટલાક. આરે ભગવાન ! કોણ જાણે શું થયું છે ? જાણે એટલી બધી વિદ્વતાના અભિમાન, ભણ્યાના અભિમાન, પઢયા લિખ્યાના માન, ટોડરમલજી કહે આમાં આર્ષ વચન હોય તો અમે માનીએ.

કહ્યા'તાને ! એક પંડિત કહેતે હૈ કે વ્યવહાર સમકિતકા વો નિષેધ કરતે હૈ, વ્યવહાર જ્ઞાનકા વો નિષેધ કરતે હૈ. એ જ્ઞાન, શ્રદ્ધા નહીં, વ્યવહાર ચારિત્રકો વ્યવહાર ચારિત્ર કહેતે નહીં વો ચારિત્ર નહીં. વ્યવહારતપકો તપ કહેતે નહીં, પણ હમારા આચાર્ય

કુંદકુંદાચાર્ય પંચાસ્તિકાયમેં ધમ્માદિસદ્દહણં (સમ્મતં) વ્યવહાર સમકિત કહેતે હૈ. આર્ષ વાક્યમેં તો વ્યવહારકો સમકિત કહા હૈ અને એ ના પાડતે હૈ. અરે! સુન તો સહી. ત્યાંય ના પાડી અગીયારમી ગાથામેં સમયસાર, વ્યવહાર અભૂતાર્થ, જહાં જહાં પરકી અપેક્ષાસે કથન ચલા હો, ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન હૈ હી નહીં. એ તો અગિયારમી ગાથામેં કહ દિયા. ववहारोऽभूदत्थो भूदत्थो देसिदो दु सुद्धणओ. વ્યવહાર સદ્ભૂત ઉપચાર વ્યવહાર હો સ્વપર પ્રકાશક, સદ્ભૂત અનુપચાર વ્યવહાર હો, જ્ઞાન તે આત્મા - ભેદ, અસદ્ભૂત ઉપચાર હો– રાગ દિખનેમેં આતા હૈ ને અપના જાનના. અસદ્ભૂત અણઉપચાર હો, ખ્યાલમેં રાગ ન આતા હૈ પણ ખ્યાલમેં આયા તો ખ્યાલમેં હૈ. યે સબકા કથન વ્યવહારનયકા સબ અભૂતાર્થકર કરતે હૈ. ગુણ - ગુણીકા ભેદ ભી અભૂતાર્થનય હૈ. વીરજી ભાઇ! વીરજીભાઇને શંકા પહેલી પડી પહેલી. આ તો ત્યારે, કેવળજ્ઞાન પરનું? એ કેવળજ્ઞાન અપના નહીં? એમ પહેલું વાંચ્યુ'તું ને જ્યારે શંકા પડી હતી પહેલી, પછી વળી સાચી થઇ.

કેવળજ્ઞાન વ્યવહારનયકા વિષય. આહાહા! (શ્રોતા : એ પર્યાય છે ને) પણ એ કોને? એને ક્યાં છે? કેવળજ્ઞાનીને ક્યાં વ્યવહાર છે ને નિશ્ચય છે, એ તો પ્રમાણજ્ઞાન અખંડ હો ગયા. જિસકો સાધના હૈ સ્વભાવકી શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ કરના હૈ, ઉસકો કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય લક્ષમેં લેતે હૈ તો વ્યવહાર હૈ , વિકલ્પ ઉઠતે હૈ. સમજમેં આયા? ઓ સાધક જીવકો જિસકો શ્રુતપ્રમાણ હૈ, અને શ્રુતપ્રમાણમેં નિશ્ચય ને વ્યવહારનય ઉઠતી હૈ, ઉસકો કહેતે હૈ કેવળજ્ઞાન પર્યાય, વ્યવહાર હૈ, અભૂતાર્થ હૈ. અભૂતાર્થ! રાડ નાંખી જાય (શ્રોતા : સુના નહીં.) નહીં સુના? ભગવાન! ઓ કઇ અપેક્ષાએ કહા? તેરા સાધક અપેક્ષાસે જો પ્રમાણજ્ઞાન હુઆ... સમજમેં આયા? ક્યા પ્રમાણ? અપના भूदत्थमस्सिदो खलु ભૂતાર્થ ચૈતન્ય ભગવાનકે અવલંબનસે સમ્યગ્દર્શન હુઆ ઔર સાથમેં ભાવશ્રુત પ્રમાણ ભી સાથમેં પ્રગટ હુઆ. ભાવશ્રુત પ્રમાણ સાથમેં પ્રગટ હુઆ, વો અવયવી શ્રુતપ્રમાણ ઔર ઉસકા બે ભાગ પાડના નિશ્ચય વ્યવહાર વો અવયવ હૈ. ઓ સમ્યગ્દષ્ટિકો પ્રમાણજ્ઞાન હૈ ને! પ્રમાણજ્ઞાનવાલાકો નિશ્ચય વ્યવહાર હૈ.

અજ્ઞાનીકો વ્યવહાર તીન કાલમેં હોતા નહીં. હજી જ્ઞાન સમ્યક્ ન હુઆ તો વ્યવહાર આયા કહાંસે ઉસકો? સમજમેં આયા? ઓ કહેતે હૈ અરે! વ્યવહાર આતા હૈ ઐસા કહેતે હૈ. ભગવાને બાર વર્ષ તપ કિયા. હેં? મુળજીભાઇ! સાંભળ્યું'તું કે નહીં? વ્યાખ્યાનમાં આવે એવું સુખ કરીને, સુખે કરીને સુખ લિયા નહીં, સુખ કરીને આહાર લિયા નહીં, સુખ કરીને પાણી પીયા નહીં ત્યારે ભગવાનને બાર વર્ષે કેવળજ્ઞાન હુઆ. એ દુઃખી દુઃખી

હોગા. આહાહા! કષ્ટ બહોત સહન કરતે હૈ તો ઉસ સમય નિર્જરા હોતી હૈ. કષ્ટ સહન બહોત કરતે હૈ તો ઉસકા નામ તપ, કષ્ટ સહન કરનેમેં તો આર્તધ્યાન ઉત્પન્ન જો હોતા હૈ, વો તો પુણ્યબંધકા ભી કારણ નહીં, વો પાપ હૈ તો નિર્જરા તો કહાંસે આયી? ભગવાને ઐસી તપસ્યા નહીં કિયા, ભગવાને તો આનંદમેં લહરમેં યે આનંદકા સેરડા અંદરથી જેમ દાબતે થે ને! સમજમેં આયા?

શું કહેવાય આ તમારા ફૂવારા? પાણીનો ફૂવારો હોય ને? આમ દાબે તો ફૂવારો ફૂટે એમ આનંદ પડયો છે અંતરમેં વીર્યસે એકાગ્ર હુઆ ફટ ફૂવારા ફૂટતે હૈ. પર્યાયમેં અતીન્દ્રિય શાંતિ ને આનંદકા ઝૂલના આ ઉસકા નામ ભગવાને બાર વર્ષ તપ કિયા. બહારકા તપકો વ્યવહાર તપ ઉપચારસે કહેનેમેં આતા હૈ, યે વ્યવહારતપ બંધકા હી કારણ હૈ. બંધકા કારણકો નિર્જરાકા કારણ ઉપચારસે કહેનેમેં આયા હૈ, એ હૈ નહીં. કહો સમજમેં આયા? ભગવાન આ તીર્થંકરકી બાત ચલતી હૈ ને? ''**દીક્ષા લેય દોય ઉપવાસ કૈસે ધરતે**... હૈ? **ઉનકી તો શક્તિ બહોત થી**.....'' ભગવાનકી શક્તિ તો ઘણી થી, ''**પરંતુ જૈસે પરિણામ ભયે તૈસે બાહ્યસાધનકરિ પરિણામ ભયે**....'' પરિણામ ભયા. આહાહા! બાહ્ય સાધન કહા. દો બાત હુઇ. ''**એક વીતરાગ શુદ્ધોપયોગકા અભ્યાસ કિયા**....'' શુભરાગકા નહીં. આહાર છોડનેકા નહીં, અભ્યાસ તો અંતર દેખો. ઓહોહો! એ અંતર્મુખકા અભ્યાસ, શુદ્ધોપયોગકા ઉસને કિયા હૈ, દૂસરા કોઇ ઉસને કિયા નહીં, ઉસમેં નિર્જરા હોતી હૈ ને ઉસમેં શુદ્ધિકી વૃદ્ધિ હોકર કેવળજ્ઞાન હોતા હૈ.

''**યહાં પ્રશ્ન - જો ઐસે હૈ તો અનશનાદિકકૌં તપસંજ્ઞા કૈસે ભયી?**....'' પણ એને તપ કહ્યું ને! કોથળાને ચોખા કહ્યા. બારદાનકો ચોખામેં ગિના કારણ ક્યા હૈ? પોપટભાઇ! ''**તાકા સમાધાન - ઇનકૌં બાહ્યતપ કહે હૈ સો બાહ્યકા અર્થ યહ હૈ જો બાહ્ય ઔરનિકૌં દીખે**....'' જુઓ આયાને. લોકો દેખે કે આણે અપવાસ કિયા, શરીર જીર્ણ કર્યું, આજ આહાર મિલતા થા ને છોડ દિયા. કુટુંબમેં દસ માણસ હૈ, સબ ખાતે હૈ ને એકે ન ખાયા, ઐસે લોકોકો ખ્યાલ આજ કવળ ઓછા કિયા. બત્રીસ કવળ, હંમેશા તો બહોત ખાતે થે સવાશેર અનાજ, સવાશેર શીરા, લડુ તીન ખા જાતે ને આજ તો દોહી ખાયા, લોકો દેખે, કિયા અને આ કિયા સમજે. ''**યહ તપસી હૈ**....'' બહાર દેખે આ તપસી હૈ. માસ-માસખમણના પારણા કર્યા તો તપસી નામ પડે, પણ ઇચ્છા નિરોધ કરીને શુદ્ધની વૃદ્ધિ હોય એને કંઇ તપસી કહે બહારમાં? (શ્રોતા : બહારમાં ક્યાં? અંતરમાં હોય એને) ક્યાં ગયા તપસી? કહો સમજાણું? જો તપસી નામ પડી ગયું આ મહિના-મહિનાના અપવાસ કર્યા છે એટલે.

‘‘**બહુરિ આપ ફલ તો જૈસા અંતરંગ પરિણામ હોગા તૈસા હી પાવૈગા....**’’ પ્રભુ ! ઓ બાહ્યકી ક્રિયા તો જૈસી હોગી ઓ હોગી પણ અંતરગ તેરા પરિણામ શુભ - અશુભ ને શુદ્ધ હો ઐસા પરિણામ બંધ હોગા. કોઈ બાહ્યક્રિયાકે આશ્રયે બંધ તેમજ મુક્તિ હૈ નહીં, શુભાશુભ પરિણામ હો તો બંધ હોગા, શુદ્ધભાવ હો તો નિર્જરા હોગી. બાહ્યકી ક્રિયા અવલંબનસે કુછ હૈ નહીં. ‘‘**જાતૈં પરિણામશૂન્ય....**’’ લ્યો, પરિણામ શૂન્ય જુઓ વો ભી ટીકા કરતે હૈ બહોત પંડિતજી. ‘‘**શરીરકી ક્રિયા ફલદાતા નાહીં....**’’ એ શરીરકી ક્રિયા ફલદાતા આ પોકાર કરે. આ જૂઠું ઠરાવ્યું ને ભાઈ અને પછી આહાહા ! લખે છે પત્રમાં બહુ લ્યો, સોનગઢવાળા કહેતે હૈ કે શરીરકી ક્રિયાસે પુણ્ય - પાપ હૈ હી નહીં. લાખ બાર નહિ અનંતવાર કહેતે હૈ. ભગવાન. (શ્રોતા : ...) સમજમેં હૈ ? એ ભગવાને મોકલ્યા હૈ. સમજમેં આયા ?

કહેતે હૈ કે ‘‘**પરિણામશૂન્ય શરીરકી ક્રિયા ફલદાતા નાહીં....**’’ શરીર ક્યા કરે ? જડકી પર્યાય ઉસસે પુણ્ય હો સક્તા હૈ ? શરીરકી ક્રિયામેં ભલે ઐસા ઐસા હાથ ચલતા હો, ને પરિણામ હોવે અશુભ સમજે ? વિચાર આયા દુકાનકા અને ભગવાનકે સામે હાથ જોડકર બૈઠે હૈ, અને પરિણામ આયા દુકાનકા, પુત્રકા. અરે ! પાપ હૈ, શરીરકી ક્રિયાસે હોગા ? કેમ કુંવરજીભાઈ ! ખબર છે કે નહીં ? એક્યાસીમાં ઈચ્છામિ ખમાસણા આમ કરતે થે અને એમને એમ ઊભા રહી ગયા, કાંઈ વિચારે ચઢી ગ્યા બીજાના. ગઢડે ૮૧ની વાત. ગઢડે-ગઢડે ઓગણીસ અને અઢાર, આડત્રીસ વર્ષ થયા. બેઠા હતા આમ ને આમ વિચારને રોક સકું ? ઈચ્છામિ ખમાસણા આવતું’તુંને આમ, એમાં ઊભા થયા પછી બેસાણું નહીં બધું બંધ થઈ ગયું તોય બેસાણું નહીં એમાં. એમ ને એમ લીન થઈ ગયા વિચારમાં. (શ્રોતા : ...) ધૂળનું ધ્યાન હતું - દુકાનનું હતું. સમજમેં આયા ? આ તો દૃષ્ટાંત અહીંયા.

‘‘**જાતૈં પરિણામશૂન્ય શરીરકી ક્રિયા ફલદાતા નાહીં....**’’ સમજમેં આયા ? પરિણામમેં શૂન્યતા હૈ, શુભ - અશુભકા ઠીકાણા નહીં, શુદ્ધતાકા ઠીકાણા નહીં ઔર ‘‘**શરીરકી ક્રિયા ફલદાતા નાહીં....**’’ (શ્રોતા : ...) નહીં, નહીં. એ તો પરિણામસે ફળ હૈ, શરીરસે ફળ હૈ નહીં. બંધકા કારણ પરદ્રવ્ય નહીં, બંધકા કારણ અપના અધ્યવસાય હૈ. વો નિર્જરા અધિકારમેં આયા કે નહીં ? પરવસ્તુ નિમિત્ત હૈ અધ્યવસાયમેં પણ પરવસ્તુ બંધકા કારણ નહીં. સમજમેં આયા ? બંધકા કારણતો ઉસકા અધ્યવસાય હૈ. ઓ તો શુદ્ધકો ભી અધ્યવસાય કહેતે હૈ, શુદ્ધ અધ્યવસાય હો તો નિર્જરા હોતી હૈ. શુભ - અશુભ પરિણામકા અધ્યવસાય તો શુદ્ધકો ભી કહેતે હૈ. યહાં **પ્રશ્ન** જો ‘‘**શાસ્ત્રવિષૈં તો અકામનિર્જરા કહી હૈ....**’’ ઇ કરતાં તો અમે ઈચ્છાસહિત કરીએ છીએ એમ બતાના હૈ. ‘‘**તહાં વિના ચાહિ ભૂખ - તૃષાદિ સહે**

નિર્જરા હો હૈ....'' જુઓ તર્ક કાઢયો. તર્ક નિકાલા કે તમે તો એટલું બધું લઇને પણ અમે તો ઇચ્છા સહિત ત્યાગ કરીએ છીએ, અને ઓલાને ઇચ્છા વિના સહન કરે તોય અકામ નિર્જરા, તો અમને તો કાંઇ સકામ થાય કે નહીં? સમજમેં આયા?

''**ભૂખ - તૃષાદિ સહે નિર્જરા હો હૈ તૌ ઉપવાસાદિકરિ કષ્ટ સહે કૈસે નિર્જરા ન હોય?....**'' અપવાસ કરીએ ઉણોદરી કરીએ, છતી ચીજને છોડી દઇએ. છતી ચીજને થાળીમાં આવી આમ માવાના... માવાના જાંબુ, શેર સવાશેર ઘીમાં તળેલા ખાઓ. જામુન નહીં હોતા હૈ? તમારે ક્યા કહેતે હૈ વો, માવાના ગુલાબજાંબુ. તો દાંતકે અંદર, દાંતેય ન જોઇએ એમાં, અને ઘીમાં તળેલા, લસલસતા, લ્યો સવાશેર ખાઓ. હેં? નહીં, અમારે આ ખપે નહીં આ સ્વાધીનપણે ન ખાય, ઓલાને પરાધીનપણે અકામ નિર્જરા થાય અને તુમ સ્વાધીનપણે નિર્જરા ન કહો, મહારાજ બહુ ફેરફાર હૈ. સમજમેં આયા? અરે ભગવાન! બાત તો સુન. અકામ નિર્જરામેં ભી કૈસા ભાવ હૈ અને કૈસા નિમિત્ત બિના બના હૈ ઉસકા વિવેક કર. ''**અકામ નિર્જરા વિષૈં....**'' અકામ સમજે ને! ઇચ્છા નહીં થા ને સહન કરના હવે લાભ પરિણામ પણ શુભ હુઆ યે. ''**અકામ નિર્જરા વિષૈ ભી બાહ્ય નિમિત્ત તૌ વિના ચાહી ભૂખ - તૃષાકા સહના ભયા....**'' વિના ચાહે પ્રસંગ એવા આયા, બ્રહ્મચર્ય પાલના પડા. ઐસા કોઇ જેલરકો બિના ઇચ્છા ભૂખ-તૃષા સહન કરના પડા. ''**ઔર તહાં મંદકષાયરૂપ ભાવ હોય તો પાપકી નિર્જરા હોય....**'' મંદકષાયકા પરિણામ પુણ્યભાવ હો તો પાપકી અકામ નિર્જરા કહેનેમેં આતા હૈ.

''**દેવાદિ પુણ્યકા બંધ હોય....**'' અકામ નિર્જરાવાળાને પણ મંદકષાય હોય તો પુણ્યબંધતે હૈ. એકલી બાહ્યકી ક્રિયા પરાધીન મિલી તો પરિણામ બિના બંધ હો જાતા હૈ અને અકામ નિર્જરા હોતી હૈ, ઐસા હોતા નહીં. ''**અર તીવ્રકષાય ભયે ભી કષ્ટ સહે પુણ્યબંધ હોય તો સર્વ તિર્યંચાદિક દેવ હી હોય....**'' બધા ઢોર દેવમાં જાય પ્રાણીઓ જુઓને આ ઢોરો બિચારા કિતના દુઃખી કેટલાક તો ઓલા ગાયુ-બાયુંને ઘાસ આપે, દૂધ આપે એટલે પણ વાછરડા હોય ઢગા ને એને ઘાસ મળે નહીં. આ ખેંચવું કે નહીં મહિનો સવા મહિનો. હવે વળી ઘાસ થઇ ગયું તો કહેતે હૈ કે બધા દુઃખી. આ મન રાડ નાંખી જાય. લથર - પથર એવા શરીર બિચારા છપ્પનિયામાં દેખા થા ને! ઓહોહો! સો-સો ગાયું, પચાસ-પચાસ ગાયું. ઓલો ભરવાડ ઊભો હોય આમ ધાબળો નાખીને. ગાયું ને આમ એક ગાય ઉપર આમ ધાબળો નાખી હોકે હોકે રોતા હોય. આમ છપ્પનિયામાં જોયું'તું. દસ વર્ષની ઉંમર હતી, રોવે. અરેરે! સો સો ગાયું ખલાસ થઇ ગઇ. ગાયોના આંખમાંથી આંસુ એટલી ભૂખ હોય ને બહુ આમ ગાયું સમજે? છપ્પનિયો... છપ્પનિયો દુકાળ.

સેંકડો ગાયું, ગાયું બેં બેં કરે તો ઓલો ભરવાડ જે ધાબળો હોયને આમ ઢોરો ઉપર નાંખે, આમ નાંખી દીધેલો એ મેં નજરે જોયું છે. આહાહા ! સમજે ? રોવે રોવે, ગાયના આંખમાંથી આંસુ ચાલ્યા જાય, આઠ-આઠ - દસ-પંદર - પંદર દી' થી ઘાસ ન મળે, એ છપ્પનિયાનો દુકાળ તો એને ને સ્વર્ગમાં જાય ? (શ્રોતા : એમ ન થાય) જો મંદકષાયના પરિણામ હુએ બિના અકામ નિર્જરા હો, તો સબ સ્વર્ગમેં જાના ચાહિએ, ઈતના તો સેંકડો, લાખો ગાયું તો બહુ દુ:ખી, હજારો ગાયું તો આ કૂવાની પાસે મરી ગઈ, કષાય મંદ હો ! હા, અકામ નિર્જરામેં બાહ્ય નિમિત્ત ઈચ્છા વિના મિલા, પણ અંતરમેં કષાય મંદ હો તો પુણ્ય બાંધે તો પાપકી અકામ નિર્જરા હોતી હૈ. કહો સમજમેં આયા ? **સૌ બને નાહીં** તો પુણ્ય પરિણામ હુએ બિના બાહ્ય કષ્ટ આયા, ઉસસે અકામ નિર્જરા હો ઐસે તો બને નહીં.

''**તૈસે હી ચાહિકરિ ઉપવાસાદિ કિયે....**'' દેખો ઈચ્છા કરી ને ઉપવાસ કિયા ઉણોદરી કિયા, રસપરિત્યાગ કિયા ''**તહાં ભૂખ તૃષાદિ કષ્ટ સહિયે હૈ** (તો એ તો) **સો યહ બાહ્ય નિમિત્ત હૈ....**'' બાહ્ય સંજોગ હૈ. ''**યહાં જૈસા પરિણામ હોય તૈસા....**'' જુઓ. નિમિત્ત ઉડી ગયું. નિમિત્ત તો અન્ય છે, પરિણામ જૈસા હૈ ઐસા બંધ પડતે હૈ. ''**યહાં જૈસા પરિણામ તૈસા ફલ પાવૈ. જૈસે અન્નકો પ્રાણ કહ્યા....**'' લ્યો અન્નને પ્રાણ કહ્યું अन्न समा प्राण नहीं આવે છે ને ! લોકો કહેતે હૈ ક્યા અન્ન પ્રાણ હૈ ? ''**ઐસે બાહ્યસાધન ભયે અંતરંગ તપકી વૃદ્ધિ હો હૈ તાતૈં ઉપચારકરિ ઈનકો તપ કહે હૈ....**'' લ્યો, એ અન્નને જેમ પ્રાણ કહ્યો ઉપચારસે, જો પ્રાણ ટિકનેકી અવસ્થા હો, તો અન્ન નિમિત્ત હૈ, ઉસકો પ્રાણ કહેનેમેં (આયા હૈ) એમ અપના શુદ્ધોપયોગ આદિ અહીંયા તો અકામ નિર્જરા.

કષાયકી મંદતાકા પરિણામ હો તો બાહ્યસે નિમિત્ત કહેનેમેં આતા હૈ. અને શુદ્ધોપયોગમેં ભી બાહ્ય ઉપવાસાદિ શુદ્ધોપયોગ હુઆ, તો બાહ્ય ઉપવાસકો નિમિત્ત કહેનેમેં આતા હૈ. નિમિત્ત તો ઐસા કિયા, પણ પરિણામમેં શુદ્ધોપયોગ ન કિયા, તો કદી નિર્જરા કિંચિત્ ભી હોતી નહીં. શુદ્ધ ઉસકો હોતી નહીં, પણ પાપકા બંધ હુઆ. મિથ્યાત્વ માનતે ઐસા માને તો. ''**ઐસે ઉપચારકરિ તપ....**'' જુઓ ઉપચાર ઉપચાર માળા નિમિત્ત તો ખરા કરતે હૈ. (શ્રોતા : ઓલા જરી વ્યવહારને ઉપચાર કહે છે) વ્યવહારને ઉપચાર હવે આંહી કહે કે વ્યવહારને અમે ઉપચાર કહીએ છીએ, શાસ્ત્રે કહ્યું. પોતે શાસ્ત્રે કહ્યું સમયસારમાં એક ઠેકાણે કહ્યું વ્યવહાર તે ઉપચાર, નિશ્ચય તે અણઉપચાર તો યથાર્થ કહો. ક્યા કરે ? આવા મનુષ્યદેહ મળ્યા એમાંય હજી શાસ્ત્રના અર્થ કરવામાં રોકાય, ઊંધા, તો કહેતે હૈ વો 'જન્મ અંધનો દોષ નહીં આકરો, જાતિ અંધનો દોષ નહીં આકરો, જે જાણે નહીં અર્થ,

મિથ્યાદષ્ટિ એથી આકરો કરે અર્થના અનર્થ.' સમજમેં આયા ? સાંભળે પણ બિચારો દેખતે નહીં ક્યા હૈ અર્થ આંહી ? ઓ અક્ષર દેખતે હૈ. અરે ! વ્યવહારકા અર્થકો નિશ્ચયમેં લગા દેતે હૈ. અરે ! અર્થકા અનર્થ કર દેતે હૈ.

ભગવાન કહેતે હૈ આચાર્ય કે એક-એક ગાથામેં નયાર્થ કરના ચાહીયે. નયાર્થ કરના ચાહીયે. વ્યવહારનયસે આ કથન હૈ કે સ્વઆશ્રય નિશ્ચયસે કથન હૈ ? ઐસા નયાર્થ સમજે બિના ગાથાકા મરોડ કથનકર અર્થ કરતે હૈ, એ બડા અન્યાય કરતે હૈ. સમજમેં આયા ? ઓ ખુદ કહેતે હૈ કે ''**અંતરંગતપ ન હોય અને બાહ્યતપ હોય તૌ ઉપચારતૈભી વાકૌં તપસંજ્ઞા નાહીં....**'' દેખો નિશ્ચયમેં શુદ્ધોપયોગ હો વ્યવહારતપકો નિમિત્તપણે ઉપચારસે તપ કહેનેમેં આતા હૈ. નિશ્ચય ન હો તો ઉસકો ઉપચારભી કહેનેમેં આતા નહીં. ઔર નિશ્ચયકા આરોપ ઉસમેં આતે હૈ ખરેખર યે તપ-બપ હૈ નહીં. અંતરના શુદ્ધોપયોગ રત્નત્રય હુઆ તો નિર્જરા હોતી હૈ, બાહ્યકા તપસે નિર્જરા હોતી નહીં.

વિશેષ કહેશે.....

।। પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ ।।